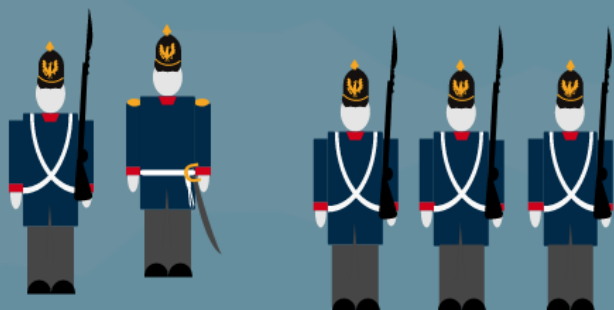
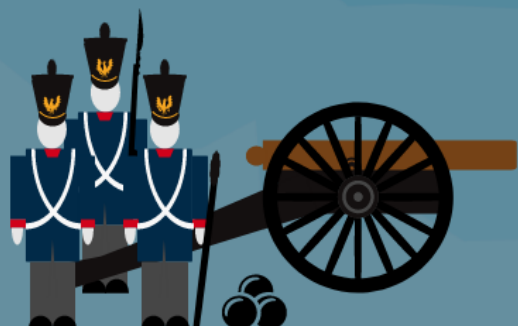

1848

Powstanie Wielkopolskie

1848

Powstanie Wielkopolskie

#1

Fala wystąpień rewolucyjnych i narodowych, która ogarnęła Europę w 1848 roku, określanych w historii mianem "Wiosny Ludów", rozbudziła w Polakach nadzieję na ponowne wybicie się na niepodległość.

Tak wśród ciszy ogólnej, która panowała w całej Europie, nadszedł rok 1848, czuć było napięcie, jakieś duszne powietrze, lecz o rewolucji, o sprzysiężeniu nie było mowy. Nagle nadspodziewanie wybuchła 24 lutego rewolucja w Paryżu, a ruch ten rewolucyjny rozszerzył się po całych Niemczech. W Wiedniu stawiano barykady, w Berlinie zapanował dziwny niepokój. W całych Niemczech przyszło do krwawych starć pomiędzy ludem a wojskiem.

"Pamiętnik pułkownika Brzeżańskiego z roku 1848", wyd. Witold Leitgeber, Kraków 1893.

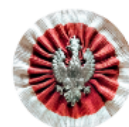
Publiczny objaw polskich uczuć przyspieszyło ogłoszenie patentu z dnia 18. Marca, w którym większą jedność Niemiec zapowiadając oświadcza król, że prowincje pruskie, nie należące do Rzeszy same wyrzekną, czy się chcą do niej przyłączyć, czy nie. W dniu 20. Marca, skoro tylko wiadomość z Berlina o patencie nadeszła, ruch wielki powstał w Poznaniu, Polacy zaczęli przypinać kokardy narodowe w obec stojącego pod bronią wojska i wystali deputacyą do naczelnego prezesa, o upoważnienie zawiązania komisyi, w celu naradzenia się nad adresem do króla i nad środkami utrzymania porządku. Skoro naczelnny prezes na żądanie zezwolił, obywatele ziemscy, mieszcianie i wieśniacy w sali bazarowej na naradę przy otwartych drzwiach zebrani, i po kilku gorących przemowach zgodzili się na utworzenie komitetu, do którego powołano dwanaście najznajomszych osób z pomiędzy przytomnych jako to M. Mielżyńskiego, G. Potworowskiego, Ks. Prusinowskiego, Ks. Fromholca, Jana Palacza, W. Stefańskiego, Jarochowskiego, Ks. Janiszewskiego, Moraczewskiego, Berwińskiego, Krauthofera, Andrzejewskiego. Komitet wydał zaraz odezwę, w której donosząc o przyjęciu obowiązku wzywa lud do noszenia kokardy narodowej i usilnie zaleca, żeby unikać wszelkiego krwi rozlewu.

Józef Koszutski, "Stan rzeczy w Wielkiem Księstwie Poznańskim", Poznań 1848.

#MPW_online

Wielkopolskie
Muzeum
Niepodległości

Muzeum Powstania
Wielkopolskiego
1918-1919

Kalendarium wydarzeń

Luty-marzec 1848

Fala wystąpień rewolucyjnych i narodowych w różnych rejonach Europy (m.in. w Królestwie Francji, Królestwie Obojga Sycylii, krajach włoskich, Cesarstwie Austriackim i krajach niemieckich).

18 marca 1848

Wybuch rewolucji w Berlinie. Krwawe starcia uliczne pomiędzy demonstrantami a oddziałami wojsk pruskich.

18 marca 1848

W wydanej odezwie, król pruski Fryderyk Wilhelm IV zaznaczył, że prowincje pruskie nie należące dotąd do Rzeszy (m.in. Wielkie Księstwo Poznańskie), będą mogły samostanowić o swojej przyszłości.

20 marca 1848

Na wieść o wydarzeniach berlińskich, w Poznaniu zawiązany zostaje Komitet Narodowy. Utworzony zostaje wydział wojskowy. Rozpoczęcie formowania wojska powstańczego. Początek Powstania Wielkopolskiego 1848 roku.

20 marca 1848

Tłum berlińczyków uwolnił z więzienia w Moabicie szereg więźniów, w tym m.in. Ludwika Mierosławskiego i Karola Libelta, którzy następnie udali się do Poznania.

Początek kwietnia 1848

Szereg lokalnych starć pomiędzy oddziałami powstańczymi a wojskiem pruskim. 5 kwietnia pod Łabiszynie żołnierze pruscy zaatakowali i wymordowali oddział polskiej jazdy powstańczej. 10 kwietnia zaatakowano stacjonujący w Trzemesznie oddział powstańczy.

11 kwietnia 1848

W Jarosławcu zostaje zawarta ugoda pomiędzy Komitetem Narodowym a władzami pruskimi. Na jej mocy wojska powstańcze mają ulec redukcji do 3200 żołnierzy. W krótkim czasie władze pruskie poczęły łamać warunki ugody.

18 kwietnia 1848

We Wrześni doszło do krótkiego starcia pomiędzy zwiadem pruskiej kawalerii a oddziałem jazdy powstańczej. Zakończone wycofaniem się pruskich kawalerzystów.

19 kwietnia 1848

W Gostyniu doszło do krótkiej walki ulicznej pomiędzy oddziałem pruskim a powstańcami. Starcie zakończyło się zajęciem miasta przez wojska pruskie.

20 kwietnia 1848

Bitwa w Trzemesznie pomiędzy wkraczającymi do miasta wojskami pruskimi a oddziałami powstańczymi. Zakończona zwycięstwem powstańców i wycofaniem się wojsk pruskich.

21 kwietnia 1848

Bitwa w Koźminie Wielkopolskim pomiędzy wkraczającym do miasta wojskiem pruskim a powstańcami, zakończona wycofaniem się oddziałów powstańczych.

22 kwietnia 1848

Bitwa w Odolanowie pomiędzy wkraczającym do miasta wojskiem pruskim a powstańcami, zakończona wycofaniem się oddziałów powstańczych.

25 kwietnia 1848

Bitwa pod Raszkowem, starcie nierozstrzygnięte. W wyniku zawartego porozumienia oddziały powstańcze i pruskie zaprzestały walki.

28 kwietnia 1848

Bitwa w Grodzisku Wielkopolskim, zakończona zajęciem miasta przez wojska pruskie i wycofaniem się oddziałów powstańczych.

28 kwietnia 1848

Starcie pod Doktorowem, zakończone zwycięstwem wojsk pruskich.

29 kwietnia 1848

Bitwa pod Książem, wojska pruskie dążyły do likwidacji jednego z czterech głównych obozów powstańczych. Zakończona kapitulacją oddziałów powstańczych. W czasie bitwy poległ major Florian Dąbrowski.

30 kwietnia 1848

Bitwa pod Miłosławiem, wojska pruskie dążyły do likwidacji jednego z czterech głównych obozów powstańczych. Zakończona zwycięstwem oddziałów powstańczych pod wodzą generała Ludwika Mierosławskiego.

30 kwietnia 1848

Komitet Narodowy podjął decyzję o samorozwiązaniu. Zajęcie Wrześni przez oddziały powstańcze.

2 maja 1848

Bitwa pod Sokołowem, jedno z najkrwawszych starć Powstania Wielkopolskiego 1848 roku. Zakończona zwycięstwem oddziałów powstańczych pod wodzą generała Ludwika Mierosławskiego.

2 maja 1848

Starcie pod Czeluścinem, zakończone wycofaniem się wojsk pruskich.

2 maja 1848

Bitwa pod Stęszewem pomiędzy silnym oddziałem pruskiej landwehry a oddziałem powstańczym. Zakończona zwycięstwem powstańców i rozbiciem oddziału pruskiej landwehry.

3 maja 1848

Powstańcy zajmują Mosinę. Stacjonujący w mieście oddział wojska pruskiego zostaje wyparty. Ogłoszona zostaje proklamacja Rzeczypospolitej Mosińskiej (nowoutworzona republika istniała 5 dni).

4 maja 1848

Walki o Buk, zakończone zdobyciem miasta przez wojska pruskie i wycofaniem się oddziałów powstańczych.

5 maja 1848

Potyczka pod Obornikami. Nieudana próba zajęcia Obornik przez powstańców. W walce poległ dowódca oddziału, Mikołaj Dobrzycki.

6 maja 1848

Powstańcy zajmują Kórnik. Stacjonujący w mieście oddział wojska pruskiego zostaje wyparty.

7/8 maja 1848

Bitwa o Kcynię, w wyniku przeprowadzonego nocą ataku powstańcy zajęli miasto i wyparli pruski garnizon. Ostatni zbrojny sukces oddziałów powstańczych.

9 maja 1848

Kapitulacja w Bardzie głównych oddziałów powstańczych pod wodzą generała Ludwika Mierosławskiego.

17 maja 1848

Kapitulacja ostatniego oddziału powstańczego. Upadek Powstania Wielkopolskiego 1848 roku.

Wojska powstańcze

Dowódca

Generał Ludwik Mierosławski
(wódz naczelny wojsk powstańczych)

Siły

Początkowo ok. 10 000 żołnierzy
(na przełomie marca i kwietnia wojska
powstańcze liczyły 8820 żołnierzy i stale się
powiększały)

W szczytowym momencie wojska powstańcze
liczyły ok. 15 000 - 20 000 żołnierzy

Po demobilizacji uległy redukcji
do ok. 4000 - 5000 żołnierzy
(wynik zawartej pomiędzy władzami pruskimi
a Komitetem Narodowym ugody w Jarosławcu)

Oddziały kosynierów, strzelców i jazdy
oraz w niewielkiej ilości artylerii

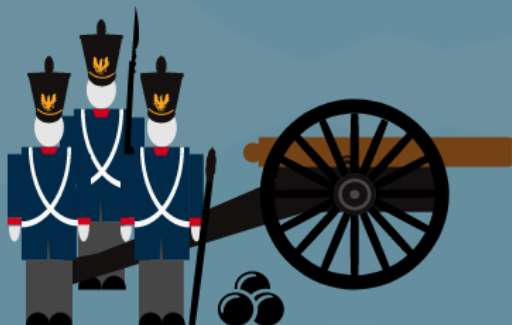
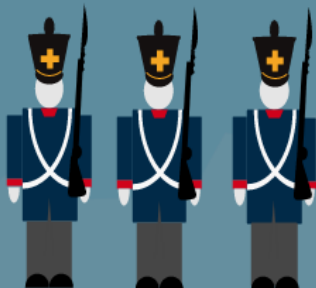
Wojska powstańcze były skoncentrowane
w czterech obozach wojskowych
zlokalizowanych w Książu, Wrześni,
Pleszewie i Miłosławiu

1848

Powstanie Wielkopolskie

#6

Wojska pruskie

Dowódca

Generał Friedrich August Peter von Colomb
(głównodowodzący V Korpusu Armii
w Poznaniu)

Siły

Początkowo na terenie Wielkiego Księstwa
Poznańskiego stacjonowało
16 000 - 18 000 żołnierzy

Po ogłoszeniu mobilizacji liczebność wojsk
pruskich wzrosła do 30 000 żołnierzy
(wsparte następnie posiłkami w sile
10 000 żołnierzy)

Finalnie 40 000 żołnierzy
(liczebność wojsk pruskich
w kwietniu 1848 roku)

Oddziały regularnego wojska
(piechota, kawaleria, artyleria)
oraz pruskiej landwehry
(pospolitego ruszenia), wsparte przez
siły kilku tysięcy uzbrojonych lokalnych
kolonistów niemieckich

Podczas walk Powstania Wielkopolskiego 1848 roku, polskie oddziały powstańcze, złożone przeważnie ze strzelców i kosynierów odniosły kilka znaczących sukcesów w starciach z lepiej uzbrojonym i wyszkolonym wojskiem pruskim. Zwycięstwem oddziałów powstańczych zakończyły się mianowicie bitwy stoczone pod Miłosławiem (30 kwietnia), Sokołowem (2 maja), Sęszewem (2 maja) oraz o Kcynię (7/8 maja).

BITWA POD SOKOŁOWEM

(2 maja 1848 roku)

W czasie zbierania się obozu nadjechał jeden z sąsiednich obywateli dając nam znać iż wojsko pruskie postępując traktem od Gniezna, podchodzi już pod Sokołowo. (...) Mierosławski stanął na drodze między miastem a Sokołowem, ja zaś na prawo pospieszyłem się zająć zagajenia brzozowe pod Sokołowem. (...) Z razu chciało pruskie wojsko, posuwając znaczne siły do boju, wyprzeć mnie z zajętych pozycji. Nie mogąc jednak wytrzymać (chcąc przejść około tysięcy kroków długą gołaźń) morderczego ognia naszych strzelców, musieli się cofnąć. Widząc to nasi strzelcy ruszyli za nimi w pogoń i to z takim impetem, iż od razu wyparli ich z ogrodów i gumien dworskich. Następnie jednakże po dłuższym boju nie mogliśmy dotrzymać im placu, lewe skrzydło musiało się cofnąć zupełnie, a prawe opuściło ogrody. Schroniliśmy się w pobliskim lasku, a obstawiliśmy brzeg jego kilkudziesięciu strzelcami, sformowaliśmy się na nowo w czworobok. Uszykowawszy się o ile było można, dałem rozkaz do ruszenia naprzód. Kawaleryą posunąłem pod samą wieś na koniec naszego prawego skrzydła, a ku lewemu skrzydłu nieprzyjaciela. Czarnkowskiemu nakazałem tak maszerować, aby im zabrał lewą flankę od Gulczewa. Widząc to dowódcy pruscy byli przekonani, że im zamierzamy przeciąć drogę ku Gnieznu, zatrąbili ku odwrotowi i cofnęli się w porządku do Gulczewka. (...) Nieustraszone męstwo naszych strzelców i kosynierów, umiejętne ustawienie czworoboków uczyniły nas panami placu boju, na pozór zwycięzcami, lecz właściwie odnieśliśmy dotkliwą stratę - honor polskiego oręża jednakże ocaliliśmy.

"Pamiętnik pułkownika Brzeżańskiego z roku 1848", wyd. Witold Leitgeber, Kraków 1893.

Powstanie Wielkopolskie 1848 roku mimo, że nie spełniło nadziei polskiego społeczeństwa o ponownym wybitciu się na niepodległość, wpłynęło na kształtowanie się świadomości narodowej Polaków zamieszkujących ziemie zaboru pruskiego. Do klęski powstania przyczyniły się zarówno wydarzenia na arenie międzynarodowej, jak i rozgrywające się na terenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Błędne kalkulacje polityczne członków Komitetu Narodowego w Poznaniu, błędy w dowodzeniu, niedostateczne wyszkolenie wojskowe i uzbrojenie oddziałów powstańczych, dysproporcja sił oraz przewaga militarna przeciwnika, przyczyniły się do upadku wielkopolskiej "Wiosny Ludów".

Dla Polaków, pod pruskim zostających panowaniem, przystępowało do tego ciężkie rozżalenie i oburzenie z powodu obrotu, jaki rząd nadał sprawie zapowiadanej reorganizacji narodowej, z prawdziwym zrazu przyjętej uniesieniem, a która krwawą walką i nowem kończyła się uciemieniem.

Henryk Szuman, "Wspomnienia berlińskie i poznańskie z r. 1848", Warszawa 1900.

Nie masz dzisiaj sprawiedliwości dla Polski... Ale uchwały Sejmów zagranicznych nie poradzą naszej narodowości. W obec oświadczeń urzędowych każdy z nas z podwójnym zapalem Jeszcze Polska nie zginęła powtarza. Los Ojczyzny nie w ręku obcych, ale w naszym ręku.

Józef Koszutski, "Stan rzeczy w Wielkiem Księstwie Poznańskiem", Poznań 1848.

1848

Powstanie Wielkopolskie

Realizacja projektu

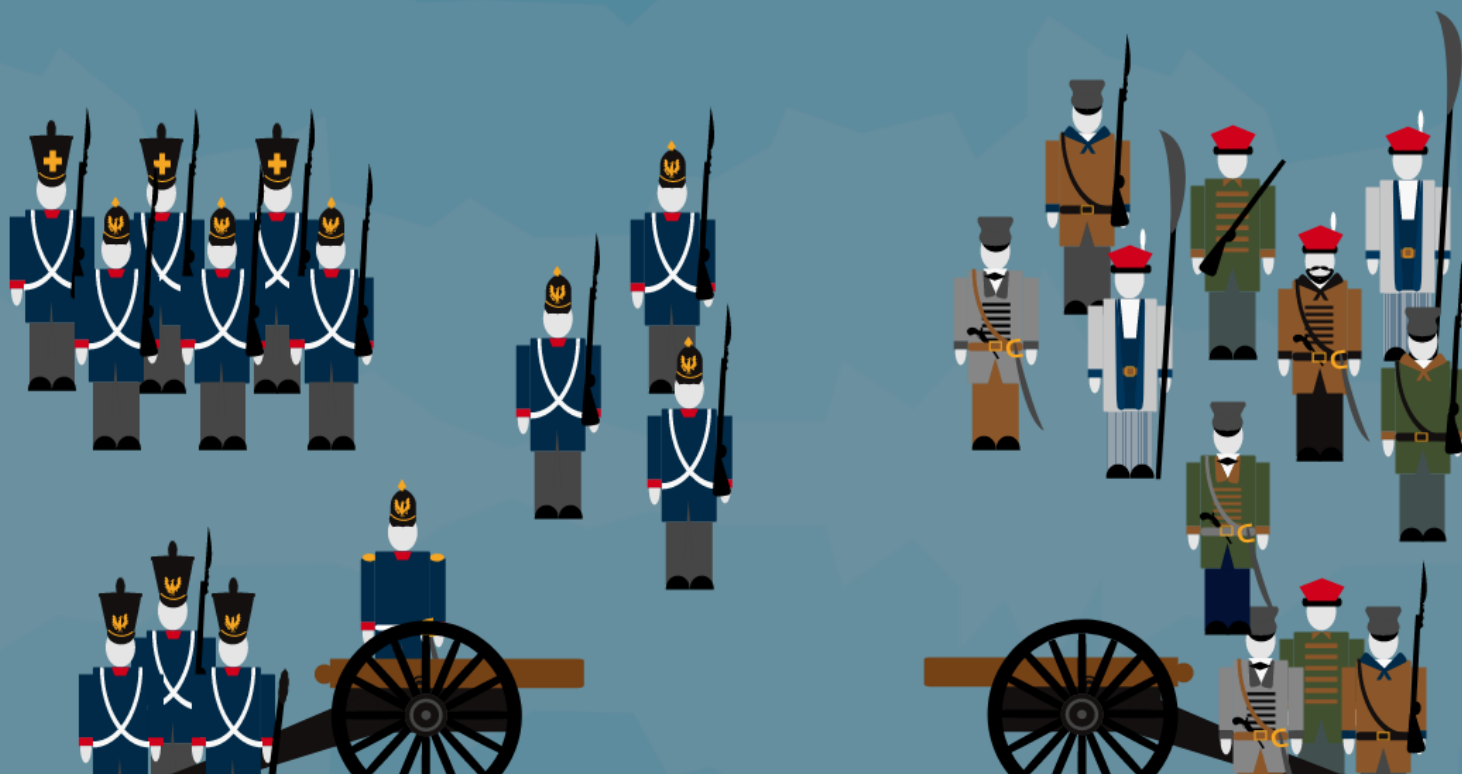
Projekt infografiki:
Jan Gruszka

Wielkopolskie Muzeum Niepodległości

Poznań
2021

Bibliografia:

- Józef Koszutski, "Stan rzeczy w Wielkiem Księstwie Poznańskiem", Poznań 1848.
- Jędrzej Moraczewski, "Wypadki poznańskie z roku 1848", Poznań 1850.
- "Pamiętnik pułkownika Brzeżańskiego z roku 1848", wyd. Witold Leitgeber, Kraków 1893.
- Henryk Szuman, "Wspomnienia berlińskie i poznańskie z r. 1848", Warszawa 1900.
- "Bośmy wszyscy dziećmi jednej matki Polski... Wielkopolanie w powstaniach narodowych 1794-1918/19", red. Tadeusz Jakubiak, Poznań 1983.
- Jerzy Kozłowski, "Poznańska Wiosna Ludów 1846-1848", *Kronika Miasta Poznania*, 2008/1.
- Janusz Karwat, "Poznańska siła zbrojna w 1848 roku", *Kronika Miasta Poznania*, 2008/1.

#MPW_online

Wielkopolskie
Muzeum
Niepodległości

Muzeum Powstania
Wielkopolskiego
1918-1919